

PHILIPPE J. DUBOIS • ÉLISE ROUSSEAU

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ
ΠΤΗΝΩΝ

Τίτλος πρωτοτύπου: PETITE PHILOSOPHIE DES OISEAUX
Philippe J. Dubois, Élise Rousseau

© Editions de la Martinière, une marque de la société EDLM, Paris, 2018
Published by special arrangement with EDLM
in conjunction with their duly appointed agent
2 Seas Literary Agency and co-agent Ersilia Literary Agency

Εκδίδεται κατόπιν συμφωνίας με τους
EDLM/2 Seas Literary Agency & Ersilia Literary Agency

© Για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο: Εκδόσεις Διόπτρα, 2019

ISBN: 978-960-605-874-5

ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ: Οκτώβριος 2019

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Παρασκευή Γεροκώστα
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Μαρία Γουρνεζάκη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ηλίας Σούφρας, Εκδόσεις Διόπτρα
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Έρση Σωτηρίου, Εκδόσεις Διόπτρα

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή ή ανατύπωση μέρους
ή του συνόλου του βιβλίου, σε οποιαδήποτε μορφή,
χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

ΕΔΡΑ

Εκδόσεις Διόπτρα
Αγ. Παρασκευής 40, 121 32 Περιστέρι
Τηλ.: 210 380 52 28, Fax: 210 330 04 39

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Σόλωνος 93-95, 10678 Αθήνα
Τηλ.: 210 330 07 74

www.dioptra.gr
e-mail: sales@dioptra.gr • info@dioptra.gr

Στον Πιερ και την Αν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	13
Πώς αποδεχόμαστε την ευθραυστότητά μας; <i>Η έκλειψη της πάπιας</i>	16
Μικρό μάθημα ιστομίας <i>Η ηθική ευθύνη της δεκαοχτούρας</i>	20
Η τέχνη της καλής συνήθειας <i>Όταν τα πτηνά μάς μαθαίνουν την ομορφιά της καθημερινότητας</i>	28
Τι συνέβη με την αίσθηση προσανατολισμού μας; <i>Οι Μογγόλοι, η λιμόζα και ο κούκος</i>	34
Τελικά τι είναι οικογένεια; <i>Η ηθική του κούκου και της χήνας</i>	42
Πού βρίσκεται το πραγματικό θάρρος; <i>Ο αετός και ο κοκκινολαίμης</i>	50
Τι είναι αγάπη; <i>Η τρυφερότητα της δεκαοχτούρας</i>	56
Η φιλοσοφία του μπάνιου της κότας <i>Η η τέχνη να ζούμε έντονα</i>	64

Πώς να συμβάλουμε στην ομορφιά του κόσμου; <i>Ο χορός του παραδείσιου πουλιού</i>	70
Πώς να ζήσουμε την ελευθερία μας; <i>Ανοίξτε τα κλουβιά</i>	80
Σε τι χρησιμεύει η απιστία; <i>Η παράξενη ζωή του θαμνοψάλτη</i>	86
Η περιέργεια είναι κακό ελάττωμα; <i>Η τόλμη του κοκκινολαίμη</i>	94
Γιατί ταξιδεύουμε; <i>Το αρκτικό γλαρόνι και το κάλεσμα στα ανοιχτά</i>	100
Είναι η ιεραρχία η πραγματική εξουσία; <i>Το κοράκι και ο γύπας</i>	106
Η ευτυχία να ζεις, τόσο απλά <i>Χαρούμενος σαν σπίνος</i>	112
Η ευφυΐα είναι πράγματι αυτό που νομίζουμε; <i>Εγκέφαλος σπουργιπού!</i>	118
Τα πτηνά πέρα από το καλό και το κακό; <i>Η ηθική του γκριζού κούκου</i>	126
Να φοβόμαστε τη σκιά μας; <i>Ο πανικός του σπίνου</i>	132
Τι μας λέει η προφορά για τον άλλο; <i>Σπίνος από το Καλέ ή από τη Μασσαλία;</i>	138
Ποια είναι η καλύτερη ερωτική στρατηγική; <i>Η λογική (του πηγκούνου) ή το πάθος (της πάπιας);</i>	142

Τι αφηγείται η ομορφιά;	
<i>Φτέρωμα, καλό μου φτέρωμα.....</i>	148
Μαθαίνουμε να πεθαίνουμε, μαθαίνουμε να ζούμε	
<i>Τα χελιδόνια κρύβονται για να πεθάνουν</i>	154
Συμπέρασμα	
<i>Προσαρμογή ή εξαφάνιση;.....</i>	158

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας κότσυφας στο πεζοδρόμιο, κατάμαυρος, με κίτρινο ράμφος και λαμπερά μάτια. Κοιτάξε τον προσεκτικά. Δεν χάιρεται που είναι κότσυφας; Δεν μοιάζει απόλυτα ικανοποιημένος από την ύπαρξή του έτσι όπως πηδάει στο γκαζόν έτοιμος να αρπάξει ένα σκουλήκι; Αν ήμασταν κι εμείς τόσο ευχαριστημένοι με τον εαυτό μας και τη ζωή μας, σίγουρα η καθημερινότητά μας θα ήταν πιο ανάλαφρη.

Στους μύθους και στα παραμύθια τα πτηνά έχουν συχνά τον ρόλο του δασκάλου, του μύστη, του αγγελιοφόρου. Το *Γαλάζιο πουλί* του Μέτερλινκ συμβολίζει την ευτυχία. Στο *Συνέδριο των πουλιών*, μια ανθολογία περσικών ποιημάτων του Μεσαίωνα με θέμα το ταξίδι μύησης τριάντα πουλιών που ψάχνουν τον βασιλιά τους, κάθε πουλί συμβολίζει μια ανθρώπινη συμπεριφορά. Οι αγριόχηνες της Σέλιμα Λάγκερλεφ κουβαλούν τον Νιλς Χόλγκερσον στην πλάτη τους σε ένα θαυμαστό ταξίδι, από το οποίο ο ήρωας επιστρέφει εντελώς διαφορετικός.

Το έμβλημα της Αθηνάς, της θεάς της σοφίας, ήταν ένα πουλί, μια μικρή κουκουβάγια με χρυσά μάτια. Οι

γεμάτοι χάρη πελαργοί, φίλοι των γονιών, πιστευόταν ότι έφερναν τα μωρά στο σπίτι. Και τι να πούμε για το άσπρο περιστέρι με το κλαδί της ελιάς –αιώνιο σύμβολο ειρήνης– στο ράμφος του ή για τα σβέλτα χελιδόνια, που η επιστροφή τους γιορτάζει τον ερχομό της άνοιξης στην Ευρώπη;

Άραγε τι μαθήματα μπορούν να μας δώσουν τα πτηνά στον 21ο αιώνα;

Με μερικούς σύντομους ορνιθολογικούς προβληματισμούς θα διαπιστώσουμε ότι αυτά τα φτερωτά πλάσματα αποδεικνύονται δάσκαλοι σκέψης. Αν μπορούμε στον κόπο να τα παρατηρήσουμε, θα μας βάλουν σε σκέψεις, όσο κι αν θεωρούμε ότι εμείς οι άνθρωποι βρισκόμαστε στην κορυφή της εξέλιξης της ζωής και αυτοαποκαλούμαστε «άρχοντες του σύμπαντος»! Πράγματι, αν λάβουμε υπόψη μια σειρά από επιστημονικές, κοινωνιολογικές και συμπεριφορικές μελέτες, όπως επίσης και τα λογοτεχνικά και μυθολογικά σύμβολα τα οποία ενσαρκώνουν τα πτηνά από τις απαρχές του κόσμου, δεν θα μπορούσαν να αποτελούν καθρέφτισμα του *Homo sapiens*; Τι συμπεράσματα θα βγάζαμε αν αφιερώναμε λίγο χρόνο στο να σκεφτούμε τι μπορούν να μας μάθουν αυτά τα φτερωτά ζώα, αν παρατηρούσαμε την κοινωνική ζωή τους, τον τρόπο που προσελκύουν το ένα το άλλο, τη γονεϊκότητα, ακόμα και τον τρόπο που πλένονται;

Πώς αντιλαμβάνονται τα πτηνά τον έρωτα; Είναι πιστά ή πολυγαμικά; Ήρεμα ή ασυγκράτητα; Γιατί κάποια είναι αμετανόητοι ταξιδευτές κι άλλα δεν φεύγουν ποτέ μακριά από τη φωλιά τους; Είναι καλύτεροι γονείς εκείνα τα πουλιά που φροντίζουν αρκετό καιρό τα μικρά τους ή αυτά που τα ενθαρρύνουν να τα βγάλουν πέρα μόνα τους; Γιατί οι δεκαοχτούρες μοιράζονται τις δουλειές, ενώ οι μαχητές είναι νταήδες; Ποια είναι η καθημερινότητα των πτηνών με τη βροχή, τον δυνατό άνεμο, το σκοτάδι, τα φεγγάρια και τα έναστρα βράδια; Είναι αλήθεια ότι κρύβονται για να πεθάνουν;

Αυτές οι σκέψεις, που στηρίζονται στα αποτελέσματα πρόσφατων μελετών αλλά και στην αισθαντική δική μας προσέγγιση μέσα από αμέτρητες ώρες παρατήρησης σε ποτάμια, δάση και ανεμοδαρμένους αμμόλοφους, μας έπεισαν ότι τα πτηνά μπορούν να μας διδάξουν. Διακριτικοί δάσκαλοι της ζωής, αυθόρμητα κι ανάλαφρα, έχουν πολλά να μας πουν, αρκεί να είμαστε διατεθειμένοι να τα ακούσουμε.

**ΠΩΣ ΑΠΟΔΕΧΟΜΑΣΤΕ
ΤΗΝ ΕΥΘΡΑΥΣΤΟΤΗΤΑ ΜΑΣ;**

Η έκλειψη της πάπιας

Η ζωή των πτηνών, όπως και η δική μας, σηματοδοτείται από πολλά γεγονότα, μικρούς θανάτους και αναγεννήσεις. Η πτερόρροια, για παράδειγμα. Όταν ένα πτηνό χάνει κάθε χρόνο το φτέρωμά του για να αποκτήσει καινούριο και πιο όμορφο, μαθαίνει να ανανεώνεται, παρόλο που μέχρι να συμβεί αυτό βιώνει μια δύσκολη περίοδο. Παρόλο που κι εμείς οι άνθρωποι χάνουμε λίγα μαλλιά και μερικές τρίχες, δεν έχουμε αντίστοιχη εμπειρία όπως αυτή της πτερόρροιας. Κι όμως, πόσο χρήσιμο θα ήταν αν μας συνέβαινε πού και πού... Φυσικά σε περιόδους που είναι καθοριστικές για τη ζωή μας –ερωτική απογοήτευση, πένθος, απόλυση, μετακόμιση–, μερικές φορές έχουμε την επιθυμία να τα αλλάξουμε όλα: γκαρνταρόμπα, κόμμωση, τρόπο ζωής. Όμως συμβαίνει τόσο σπάνια αυτό...

Για να μπορέσουμε να ξαναγεννηθούμε χρειάζεται να μάθουμε να αφήνουμε να πεθάνει κάτι μέσα μας. Έτσι κάνει το πουλί όταν ανταλλάσσει τα λιγοστά φτερά του με καινούρια που αστράφτουν από υγεία. Πρόκειται για μια διαδικασία ζωτικής σημασίας – το πουλί δεν μπορεί να πετάξει αν το φτέρωμά του δεν είναι σε άριστη κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και για εμάς τους ανθρώπους. Η ανικανότητά μας να αλλάξουμε φτέρωμα

και να αποκοπούμε από το παρελθόν πολλές φορές μας εμποδίζει να προχωρήσουμε.

Στα πτηνά η αλλαγή φτερώματος είναι περίοδος ευθραυστότητας. Σε μερικές περιπτώσεις, όπως σε κάποια είδη πάπιας, στη διάρκεια αυτής της περιόδου το πουλί δεν μπορεί να πετάξει. Τη φάση αυτή τη χαρακτηρίζουμε «έκλειψη», μια ταιριαστή λέξη για να περιγράψουμε την περίοδο κατά την οποία το πουλί μοιάζει να μπαίνει σε παρένθεση όσο περιμένει τα καινούρια φτερά του, τα οποία του είναι τόσο απαραίτητα. Αισθάνεται ευάλωτο, αποσύρεται, δεν δεσμεύεται σε τίποτα σημαντικό. Κάνει υπομονή. Περιμένει την αναγέννηση των φτερών του για να ξαναβρεί τη δύναμη και την ομορφιά του.

Το ίδιο θα έπρεπε να κάνουμε κι εμείς κάποιες φορές.

Σε μια κοινωνία που μας πιέζει διαρκώς να είμαστε αποδοτικοί, στη διάρκεια ευαίσθητων περιόδων της ζωής μας, δεν ξέρουμε πώς να βιώσουμε την έκλειψη, πώς να πάρουμε χρόνο ώστε να γεμίσουμε ξανά τις μπαταρίες μας και να ανασυνταχθούμε. Πόσες φορές έχουμε ακούσει στη διάρκεια μιας περιόδου πένθους τη φράση «*Η ζωή συνεχίζεται*»; Μετά από μια ερωτική απογοήτευση τη φράση «*Έναν έλασες, δέκα θα βρεις*»; Μετά την απώλεια ενός κατοικίδιου τη φράση «*Καλά, δεν χάθηκε και άνθρωπος*»; Μοιάζει σαν να μην έχουμε δικαίωμα στην αναδίπλωση και τη θλίψη. Γιατί, όντως, μετά το πένθος η ζωή δεν συνεχίζεται ποτέ με τον ίδιο τρόπο. Ο χαμένος έρωτας δεν θα επιστρέψει. Η ζωή

θα μας φέρει κι άλλες χαρές, κι άλλες συναντήσεις, αυτό είναι βέβαιο, όμως γιατί να μην αποδεχτούμε την ένταση μιας απώλειας; Γιατί να μην έχουμε δικαίωμα στον χρόνο που χρειάζεται για να γιατρευτούμε από τη λύπη, στον απαραίτητο χρόνο για να βιώσουμε την περόρροια;

Επομένως δεν πρέπει να μας παραξενεύει όταν δεν μπορούμε να πετάξουμε, αφού μας κόβουν τόσο συχνά τα φτερά. Ίσως, όμως, και να τα κόβουμε μόνοι μας...

Ας δώσουμε στον εαυτό μας την ευκαιρία να ζήσει την εμπειρία της περόρροιας, της «έκλειψης», στις μικρές και τις μεγάλες στιγμές της ζωής μας. Μόνο έτσι θα γίνουμε δυνατοί, όμορφοι κι ανάλαφροι σαν πουλιά.

ΜΙΚΡΟ ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ

Η ηθική ευθύνη της δεκαοχτούρας

Οι άνθρωποι έχουν μια συγκεκριμένη εικόνα για τα θηλυκά πτηνά, η οποία ωστόσο δεν ανταποκρίνεται απόλυτα στην πραγματικότητα. Αυτή η εικόνα είναι το θηλυκό που κλωσάει με ζήλο και αυταπάρνηση τα αυγά στη φωλιά που έφτιαξε το αρσενικό, ενώ εκείνο κορδώνεται κάπου αλλού, τραγουδώντας πάνω σε ένα δέντρο ή φουσκώνοντας τα φτερά του για να το βλέπουν όλοι. Στη συνέχεια το ίδιο θηλυκό, σιωπηλό και ντυμένο με άχρωμα φτερά, φροντίζει ασταμάτητα τη φωλιά και ταΐζει ακούραστα τους νεοσσούς, ενώ το αρσενικό είναι ήδη έτοιμο για νέες περιπέτειες.

Αυτή η γραφική εικόνα δεν είναι πάντοτε λανθασμένη. Τουλάχιστον για τις πάπιες ισχύει απόλυτα. Τα φτερά των αρσενικών είναι πολύχρωμα, λαμπερά και πολύ μακριά. Αντίθετα, τα φτερά των θηλυκών είναι άτονα – καφετιά, μαύρα και άσπρα. Στην πραγματικότητα είναι εξαιρετικό καμουφλάζ, αφού τους επιτρέπει να χάνονται στο χώμα, στα κλαδιά, στις πέτρες και στο χορτάρι, όπου φτιάχνουν τη φωλιά τους και κλωσούν τα αυγά τους. Τα θηλυκά φτιάχνουν και τη φωλιά, προσθέτοντας πολλές φορές φτερά από την κοιλιά τους για να την κάνουν πιο μαλακή. Για τρεις ολόκληρες εβδομάδες μένουν εκεί κλωσώντας, προφυλαγμένα από τα βλέμματα, χωρίς να αφήνουν την πολύτιμη

ενασχόλησή τους παρά μόνο για μερικές στιγμές, για να φάνε και να ξεμουδιάσουν λίγο. Όσο για το αρσενικό, μέλος μιας παρέας με άλλα αρσενικά, από τα τέλη της άνοιξης αρχίζει να χάνει τα φτερά του, τα οποία για λίγο έχουν ολόιδιο χρώμα με αυτά του θηλυκού. Ανίκανο να πετάξει στη διάρκεια αυτής της ευαίσθητης περιόδου, το αρσενικό γίνεται εύκολο θήραμα. Έτσι τις περισσότερες φορές η περόρροια λαμβάνει χώρα σε ένα απομονωμένο σημείο, μακριά απ' όλα. Σε ό,τι αφορά το μέγάλωμα των νεοσσών, δεν τίθεται κανένα ζήτημα. Το αναλαμβάνει το θηλυκό με την ταπεινή λιβρέα. Μόλις γεννηθούν τα παπάκια, τα οδηγεί αμέσως στο νερό και, για όσο καιρό δεν μπορούν να πετάξουν, δεν τα αφήνει στιγμή από τα μάτια του. Βρίσκεται πάντα σε επιφυλακή, προστατεύοντάς τα από κάθε κίνδυνο και μαζεύοντας τις κατάλληλες προμήθειες για να ταΐσει καμιά δεκαριά στόματα. Ωστόσο, παρ' όλες τις προσπάθειες, ο αρχικός αριθμός των νεοσσών, δέκα με δώδεκα παπάκια, θα μειωθεί εξαιτίας των συνεχών επιθέσεων θηρευτών, ενώ τη στιγμή που τα μικρά θα αρχίσουν να πετούν δεν θα έχουν μείνει παρά δύο ή τρία – μερικές φορές και κανένα... Μόλις τα μικρά ανεξαρτητοποιηθούν, το θηλυκό πρέπει κι αυτό με τη σειρά του να αλλάξει φτέρωμα, και μάλιστα πολύ γρήγορα, καθώς πλησιάζει η μετανάστευση, μέρος του ετήσιου κύκλου. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν μέσα σε μερικές εβδομάδες. Αποδυναμωμένο από τον κόπο, έχει μικρότερες πιθανότητες επιβίωσης από το αρσενικό – γι' αυτό δεν μας παραξενεύει που σε

μερικά είδη πάπιας ο αριθμός των αρσενικών είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των θηλυκών!

Εκτός όμως από αυτή την εικόνα του αφοσιωμένου θηλυκού που ενσαρκώνει η πάπια, υπάρχει και μια άλλη, αν και λιγότερο γνωστή – και πολύ λιγότερο συχνή στη φύση: του θηλυκού πτηνού που καθοδηγεί τις αποστολές και του αρσενικού που εκτελεί τις εντολές της κυρίας του. Αυτή είναι η περίπτωση της μεγάλης οικογένειας των καλοβατικών, στην οποία ανήκουν οι ταξiάρχες, τα μπεκατοίνια, οι σφυριχτές, οι ξυλόκοτες, όλα αυτά τα μικρά πουλιά που βλέπουμε στη διάρκεια της μεταναστευτικής περιόδου ή τον χειμώνα στις θολές βραχώδεις ή αμμώδεις ακτές. Ανάμεσα στα είδη στα οποία το αρσενικό κάνει τα πάντα μπορούμε να αναφέρουμε το σύνολο των φαλαρόποδων και τον βουνοσφυριχτή της Ευρασίας. Για τα πρώτα γνωρίζουμε ελάχιστα. Ξέρουμε ότι φωλιάζουν στην αρκτική τούντρα και, μόλις λήξει η αναπαραγωγική περίοδος, φεύγουν να περάσουν το υπόλοιπο της ζωής τους στη θάλασσα, μια συμπεριφορά πολύ παράξενη για στεριανά πουλιά. Το δεύτερο πτηνό, ο βουνοσφυριχτής, ο οποίος ανήκει στην κατηγορία των σφυριχτών, είναι ένα όμορφο πουλί που ζει κι αυτό στον μακρινό Βορρά. Η μετανάστευση τη χειμερινή περίοδο το οδηγεί προς τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, ενώ πλησιάζεται εύκολα από τους ανθρώπους – γιατί άραγε, αφού ζει στην απέραντη τούντρα;

Σε αυτά τα είδη το θηλυκό παίζει κατά κάποιο τρόπο τον ρόλο του αρσενικού. Έχει πολύχρωμο φτέρωμα, ενώ το φτέρωμα του αρσενικού δεν έχει ιδιαίτερη λάμψη. Διεκδικεί τα αρσενικά και επιλέγει ένα –ή περισσότερα– με τα οποία θα ζευγαρώσει. Κυνηγητά, ψευτοκαβγάδες, παρελάσεις γύρω από το αρσενικό... το παιχνίδι της σαγήνης το καθοδηγούν τα θηλυκά! Στη συνέχεια, το θηλυκό, αφού βάλει ένα χεράκι στο σκάψιμο μιας τρύπας που θα χρησιμεύσει για φωλιά, γεννάει τα αβγά και... φεύγει! Το βάρος πέφτει στο αρσενικό, που θα κλωσήσει τα αβγά για σχεδόν τρεις εβδομάδες. Μοναχικό σαν εργένης, το αρσενικό θα πρέπει να φροντίσει και τους νεοσσούς. Μερικές φορές το θηλυκό επιστρέφει και διεκδικεί το δικαίωμα να προειδοποιήσει για κάποιο κίνδυνο και να υπερασπιστεί τους νεοσσούς. Όμως το αρσενικό, που δεν το εκτιμά ιδιαίτερα αυτό, πολύ συχνά διώχνει το θηλυκό. Οι νεοσσοί εγκαταλείπουν τη φωλιά μόλις γεννηθούν και τρέφονται μόνοι τους με την καθοδήγηση ενός γονέα – του αρσενικού, εν προκειμένω. Πρέπει ωστόσο να παραδεχτούμε ότι, ακόμα κι αν το αρσενικό παίρνει τον ρόλο του στα σοβαρά, ίσως δεν είναι τόσο αφοσιωμένο όσο το θηλυκό, αφού πολύ συχνά εγκαταλείπει τη φωλιά πριν οι νεοσσοί μάθουν να πετούν καλά.

Άλλη πρωτότυπη λύση που υιοθέτησαν κάποια πτηνά είναι η εξής: δύο επώσεις – μία για το αρσενικό, μία για το θηλυκό, και ο καθένας ας τα βγάλει πέρα μόνος του. Αυτό ισχύει για μερικά καλοβατικά πουλιά

του μακρινού Βορρά. Στις ξυλόκοτες, για παράδειγμα, η «συζυγική ζωή» διαρκεί μόνο μερικές εβδομάδες. Μετά το ζευγάρι, με ένα ή περισσότερα αρσενικά, το θηλυκό γεννά μερικά αβγά σε μια φωλιά, μερικά άλλα σε μια δεύτερη, και κάθε μέλος του ζευγαριού παίρνει υπό την ευθύνη του μια φωλιά και τα μισά αβγά. Προφανώς αναρωτιόμαστε γιατί υπάρχουν αυτές οι μονογονεϊκές οικογένειες. Η απάντηση είναι αρκετά απλή: αυτά τα είδη πτηνών μένουν ανά διαστήματα σε βόρεια γεωγραφικά πλάτη, όπου η τροφή και το ευνοϊκό κλίμα δεν είναι συχνά. Με τις δύο φωλιές, λοιπόν, βελτιώνουν την παραμονή τους στον συγκεκριμένο τόπο και, κυρίως, αυξάνουν τις πιθανότητες επιτυχίας στην αναπαραγωγή.

Όμως αυτά τα παραδείγματα δεν είναι ο κανόνας.

Η ετερότητα είναι χρήσιμη κυρίως σε ό,τι αφορά το μέγιστο των νεοσσών, καθώς είναι η καλύτερη στρατηγική ώστε να υπάρχει ελπίδα επιβίωσης για τους απογόνους – δύο είναι καλύτεροι από έναν. Θα λέγαμε, λοιπόν, ότι οι δεκαοχτούρες είναι συνειδητά μονογαμικές και ότι θα μπορούσαν να ενσαρκώσουν ένα φεμινιστικό πρότυπο!

Η κατανομή των εργασιών στο ζευγάρι των δεκαοχτούρων είναι απόλυτα ισορροπημένη. Η λέξη-κλειδί είναι «αλληλοβοήθεια». Το αρσενικό αναλαμβάνει να μαζέψει τα ξυλαράκια και τα κλαδάκια και το θηλυκό

τα υλικά χτισίματος για τη φωλιά. Κάπως έτσι γίνεται και η επώαση. Το αρσενικό και το θηλυκό κάνουν βάρδιες για να κλωσήσουν τα δύο αυγά. Ταΐζουν και τα δυο μικρά τους για δύο εβδομάδες, μέχρι να μπορέσουν να πετάξουν. Η απόλυτη ετερότητα... Τα ζευγάρια των δεκαοχτούρων λειτουργούν ως ομάδα. Αυτή η αλάνθαστη αλληλεγγύη εξηγείται από το γεγονός ότι οι νεοσσοί τους γίνονται συχνά λεία θηρευτών, ενώ η αρκετά ευαίσθητη φωλιά τους δεν είναι ιδιαίτερα ανθεκτική στις καιρικές συνθήκες. Μερικές φορές η επώαση δεν ολοκληρώνεται και τότε όλα πρέπει να γίνουν από την αρχή. Μόνη λύση είναι ένα δεμένο μονογαμικό ζευγάρι. Τελικά οι πρώτοι νεοσσοί καταφέρνουν να πετάξουν σώοι και αβλαβείς και λίγες μέρες αργότερα τα ενήλικα ζευγαρώνουν ξανά. Αν όλα πάνε καλά, θα έχουν ικανοποιητική αναπαραγωγική δραστηριότητα μεταξύ των τελευταίων ημερών του χειμώνα και των πρώτων ημερών του φθινοπώρου.

Τα πτηνά, λοιπόν, διαθέτουν όλες τις πιθανές στρατηγικές κατανομής των εργασιών ανάμεσα σε αρσενικό και θηλυκό. Επομένως αυτό που κρατάμε από αυτά τα ζώα ως μην είναι ό,τι εξυπηρετεί την αρσενική συνείδηση ή αυτό που θα μπορούσε να δικαιολογήσει κάποιες φалλοκρατικές συμπεριφορές, ίσως και μια στρατηγική για να τις τιμωρήσουμε... Αρκεί να διαβάσουμε παλιά κείμενα, όπου οι νατουραλιστές συγγραφείς –άρρνες,

πρέπει να το διευκρινίσουμε– περιέγραφαν την ειδυλ-
λιακή εικόνα του αφοσιωμένου θηλυκού πουλιού στη
φωλιά του, το οποίο, ακόμα κι αν ήταν κουρασμένο, δεν
δίσταζε να θυσιάσει ώστε να ζήσουν οι απόγονοί του.
Ασφαλώς τότε οι άνθρωποι δεν ήξεραν ακόμα ότι τα
θηλυκά ορισμένων ειδών πτηνών έχουν τον ακριβώς
αντίθετο ρόλο – ωστόσο κι όταν το έμαθαν, ποτέ δεν
μίλησαν ιδιαίτερα γι' αυτό..

Αν πρέπει να κρατήσουμε κάτι απ' όλα αυτά είναι ότι
τα περισσότερα είδη πτηνών κατάλαβαν –και μάλιστα
πολύ νωρίτερα από εμάς– ότι η κατανομή των εργα-
σιών είναι η καλύτερη λύση.